

Analýza užití anglických předložek v pracích studentů oboru Cizí jazyky pro komerční praxi

Lenka Dejmalová

Eva Raisová

1 Úvod

Předložky patří mezi část anglické gramatiky, která činí řadě českých studentů i s pokročilou znalostí anglického jazyka problémy. V našem příspěvku představíme výsledky průzkumu mezi studenty bakalářského studijního oboru Cizí jazyky pro komerční praxi v oblasti užívání jednoduchých i víceslovných předložek. Pozornost je věnována studentům prvního a posledního ročníku, jejichž jazykové znalosti jsou dále prohlubovány v rámci kurzů Morfosyntax anglického jazyka a Překlad v komerční praxi.

1.1 Lingvistické předměty v oboru Cizí jazyky pro komerční praxi

Jelikož v našem příspěvku představíme výsledky průzkumu v oblasti předložek u vysokoškolských studentů filologického oboru, je účelné z důvodu usnadnění analýzy a interpretace dat nejprve věnovat pozornost specifickým cílům výuky obecných a odborných lingvistických disciplín v rámci studijního oboru Cizí jazyky pro komerční praxi. Tento obor se orientuje zejména na aplikovanou lingvistiku a v průběhu bakalářského studia studenti absolvují kurzy zaměřené na problematiku odborného stylu hospodářských, administrativních a právních textů a seznámí se také se základy překladatelské a tlumočnické činnosti. Získaná kvalifikace jim umožňuje přímý vstup na trh práce, ale zároveň získají také teoretickou přípravu k navazujícímu magisterskému studiu. Studenti, kteří si tento obor zvolili, dosahují středně pokročilé znalosti anglického jazyka na komunikativní úrovni (B1-B2 dle SERRJ) a disponují současně mírně pokročilou znalostí druhého cizího jazyka (němčina, francouzština, ruština). Na začátku studia v prvním a druhém ročníku studenti absolvují tři kurzy *Morfosyntaxe anglického jazyka*. V prvním roce studia je tento kurz dvousemestrální a zahrnuje nejprve anglický temporální systém včetně modálních sloves, náplní výuky v druhém semestru jsou kategorie anglického substantiva, zejména počitatelnost, číslo a určenost, adjektiva, adverbia a předložky. Závěrečný kurz je zaměřen na skladbu a studenti se nejprve seznamují s neurčitými slovesnými tvary v angličtině, druhy negace, větnými typy, druhy vedlejších vět a také se specifiky slovosledu v anglickém jazyce. V těchto gramatických kurzech jsou studenti

soustavně vedení k upevňování základních gramatických pravidel a osvojování si nových gramatických zákonitostí na pokročilé úrovni tak, aby své znalosti byli schopni aplikovat v ústním i písemném odborném projevu. Jeden z dalších cílů této výuky spočívá v posilování uvědomování si hlavních rozdílů v užití gramatických struktur v anglickém a českém jazyce.

Kurz *Překlad v komerční praxi* je povinný pro studenty třetího ročníku oboru a je dvousemestrální. Studenti nyní mohou zhodnotit své dosavadní jazykové znalosti a dovednosti při nácviu základních činností překladatele. Vedle odborného pojmosloví translatologie si studenti osvojují překladatelské postupy a dále prohlubují své jazykové znalosti a dovednosti tím, že usilují o hledání ekvivalentních jazykových prostředků v cílovém jazyce. Po absolvování kurzu jsou schopni charakterizovat ekvivalenci z hlediska formálních i významových rozdílů v gramatické, lexikální i textové rovině a ovládají znalosti nejběžnějších příkladů jazykové interference. Při překladu reálií se studenti učí překládat implicitní a explicitní informace.

2 Obecná charakteristika anglických předložek

Dříve než přistoupíme k popisu našeho průzkumu, nahlédneme na anglické předložky z hlediska jejich postavení v gramatickém systému angličtiny. O předložkách pojednáme nejdříve obecně z hlediska jejich role v anglickém jazyce a na základě studia literatury představíme vybrané přístupy k jejich klasifikaci.

Hlavní příčiny jazykových problémů českých studentů s užitím předložek v anglickém jazyce můžeme spatřovat v typologických rozdílech mezi oběma jazyky. Na rozdíl od syntetických gramatických tvarů vyjádřených v češtině jmennou deklinací a verbální konjugací jsou v anglickém jazyce syntaktické vztahy vyjadřovány analytickými (víceslovnými) gramatickými tvary. Předložky, ale také slovosled, jsou tedy dominantními stavebními kameny anglické syntaxe. Nejen v anglickém jazyce však patří předložky k nejpoužívanějším slovním druhům. Významnost tohoto slovního druhu dokládá i skutečnost, že mezi dvaceti nejčastějšími slovy jak v angličtině, tak v češtině je osm předložek zahrnujících v angličtině předložky *of, in, to, for, with, on, by, at* a v češtině předložky *v/e, na, z/e, s/e, o, k/e, pro* a *do* (Klégr 2002: 33).

V morfologickém systému angličtiny předložky řadíme mezi synsémantika, tedy funkční slova vyjadřující vztahy mezi slovy. Typicky se jedná o vztahy mezi skladebným substantivem a jiným slovem (tj. mezi dvěma substantivy, slovesem a substantivem a adjektivem a substantivem). Pro anglický jazyk je charakteristická prepozice před

skladebným substantivem (Dušková 1994: 273). Na rozdíl od českého jazyka však mohou anglické předložky stát rovněž v postpozici a to nejen v hovorovějším stylu na základě osobní preference (např. *Do you see that man John was talking to?*). Další příklady postpozice nacházíme také v doplňovacích otázkách, pasivních konstrukcích nebo vztažných větách. Jako analytický jazyk používá angličtina předložky k vyjádření syntaktických vztahů, tuto funkci předložek však v češtině přebírají pády. Českému akuzativu odpovídají četné předložkové slovesné vazby (*look for, take to, call for*), předložkové vazby s *with* korespondují s českým instrumentálem, přičemž sémanticky se můžeme setkat s různými předložkovými významy (nástroj, prostředek, zdroj, příčina stavu). V oblasti víceslovných sloves s předložkou vznikají v angličtině nová idiomatická spojení a zcela nové sémantické jednotky. Slovesné vazby (rekce) je však nutné rozlišovat od předložkových nominálních výrazů, jejichž struktura je volná a může být modifikována (*put up with rudeness, in the light of this fact*).

2.1 Strukturní klasifikace předložek

V odborné literatuře nalézáme několik přístupů ke strukturní klasifikaci předložek. Dušková (1994) předložky dělí na *jednoduché* (at, by, for...), *složené* (alongside, inside, within) a *víceslovné*. Víceslovné předložky zahrnují různé slovnědruhové kombinace a jsou dále rozčleněny na základě struktury:

- adverbium a předložka (along with, apart from...)
- sloveso/adjektivum/spojky a předložka (except for, but for...)
- předložka+substantivum+předložka (by means of, in comparison with, in front of)

Setkat se můžeme také s jednodušší strukturní klasifikací, která rozlišuje pouze mezi *jednoduchými*, tzv. jednoslovnými předložkami, a *komplexními*, tj. víceslovnými předložkami bez ohledu na jejich vnitřní strukturu (CGEL 670), k této klasifikaci se ve své odborné monografii přiklání i A. Klégr.

Z etymologického hlediska se předložky mohou kategorizovat na *vlastní*, tj. neodvozené, které tvoří uzavřený soubor, mají obecné významy a jsou nositeli pádových vztahů (*of* pro genitiv, *to* pro dativ, *with* pro instrumentál). Relativně otevřený soubor vytvářejí *druhotné*, tj. odvozené, předložky, které mohou pocházet z různých slovnědruhových kombinací:

- z adverbii (*above, across, against...*)

- z neurčitých slovesných tvarů (*considering, concerning, following...*)
- z tvarů substantiv a adjektiv (*thanks to, due to, prior to...*)
- ze spojení předložka 1+ substantivum+ předložka 2 (*in need of, in collaboration with, in honour of...*) (Dušková 1994: 276)

Vzhledem ke specifickým anglického odborného stylu, který je vymezen logickou strukturou, složitější větnou stavbou a věcně správným a přesným vyjadřováním s cílem minimalizovat nepochopení a nejednoznačnost sdělení, patří poslední uváděna kombinace k nejfrekventovanějším druhotným předložkám. (Dušková 1994: 276.)

2.2 Sémantická klasifikace předložek

S funkcí předložky v anglické větě úzce souvisí jejich základní významy a sémantické odstíny. Specifický obsah zejména víceslovných předložek je v monografii A. Klégra, v souladu s klasifikací v CGEL (1985) rozdělen do 25 kategorií: 1. doplnění/připojení, 2. shoda, 3. prospěch, 4. příčina-důvod, 5. přípustka, 6. podmínka, 7. souvislost, 8. míra, 9. újma, 10. neshoda-contrast-porovnání, 11. vodítko, 12. identifikace-specifikace, 13. způsob, 14. prostředek-činitel, 15. původce, 16. spoluúčast-spolupráce, 17. místo, 18. vlastnění, 19. účel-cíl, 20. vymezení, 21. zastoupení, 22. zřetel/nedbání, 23. téma, 24. podpora, 25. čas. (Klégr 2002:47).

S jinou sémantickou klasifikací se lze setkat v mluvnici současné angličtiny L. Duškové. V tomto pojetí jsou vymezeny předložky prostorové a časové a další obsáhlejší kategorie zahrnují předložky příčinné a způsobové. Z hlediska syntaktických funkcí plní příčinné předložky funkci adverbialního určení příčiny, do něhož můžeme v širším smyslu zahrnout určení důvodu, účelu, podmínky a přípustky. V angličtině je třeba na tomto místě připomenout nutnost rozlišovat mezi kladným a záporným účelem, přičemž pro vyjádření kladného účelu je nejpoužívanější předložka *for*.¹ Na druhou stranu při vyjadřování záporného účelu, kdy v češtině používáme například předložky *před, od, proti*, angličtina rozlišuje mezi pasivní ochranou a aktivním bráněním něčemu a jsou používány předložky *from*² a *against*³.

¹ We stopped at the pub for a drink. (Swan 1996: 202) Zastavili jsme v hospodě na pití/ abychom se napili – hovorově.

² Several youths have been barred from the disco for rowdy behaviour. (Vince 1994: 121) Několika mladistvým byl znemožněn vstup na diskotéku pro výtržnické chování.

³ I would like to protest against your treatment of the staff. (Vince 1994: 124) Chtěl bych se ohradit /protestovat proti zacházení se zaměstnanci.

Pod označení způsobových předložek Dušková navrhuje zahrnout předložky vyjadřující způsob v užším smyslu, ale také míru, účinek jako důsledek intenzity, výsledek, měřítko, prostředek, nástroj, původce děje nebo původ (Dušková, 1994: 296).

3 Průzkum v oblasti užití předložek u studentů oboru Cizí jazyky pro komerční praxi realizovaný v rámci kurzu Morfosyntax angličtiny

Cílem průzkumu bylo zjistit dosavadní jazykové znalosti studentů v oblasti užívání jednoduchých předložek i víceslovných předložkových frází a identifikovat možné problematické oblasti za účelem následné modifikace obsahu přednášek a seminářů morfosyntaxe a také vhodného výběru doplňkových studijních materiálů. S ohledem na cíl výzkumu jsme zvolili kvalitativní metodologii a naše výsledky tudíž nejsou reprezentativní, ale vztahují se pouze k dané skupině účastníků výzkumu.

Průzkumu se zúčastnilo 63 respondentů, tedy studentů prvního ročníku oboru Cizí jazyky pro komerční praxi v letním semestru akademického roku 2017/2018. Studenti byli seznámeni s účelem průzkumu, obdrželi zadání tzv. Preposition Quiz (Předložkový kvíz) a úkoly plnili anonymně.

3.1 Popis výzkumného nástroje tj. Předložkového kvízu

Předložkový kvíz v rozsahu 2 strany A4 sestával ze 4 cvičení. Příklady byly vybrány částečně z publikace pro studenty s předpokládanou znalostí angličtiny B2 dle SERRJ, kteří se připravují ke složení zkoušky CAE na úrovni C1 dle SERRJ (Vince 1994) a také byly využity internetové zdroje. Použili jsme dva základní typy jazykových cvičení: typ multiple choice, tedy cvičení s výběrem správné odpovědi, a doplňovací cvičení.

Jednotlivá cvičení byla zaměřena na různé problematické oblasti zahrnující předložková slovesa a základní slovnědruhové kombinace předložkových frází. První cvičení typu multiple choice zahrnovalo 9 otázek vybraných z neformálních konverzačních situací a studenti doplňovali správné tvary předložkových sloves, substantivních a adjektivních vazeb. Formou stejného typu cvičení, tj. multiple choice, jsme zjišťovali znalosti idiomatických víceslovných předložkových frází ve třetím cvičení, které obsahovalo pouze 4 příklady. Doplňovací cvičení testovala nejprve dovednosti správného užití předložek v substantivních a adjektivních vazbách (10 příkladů). Poslední doplňovací cvičení bylo nejrozsáhlejší a čítalo 15 vět testujících výlučně znalost předložkových sloves.

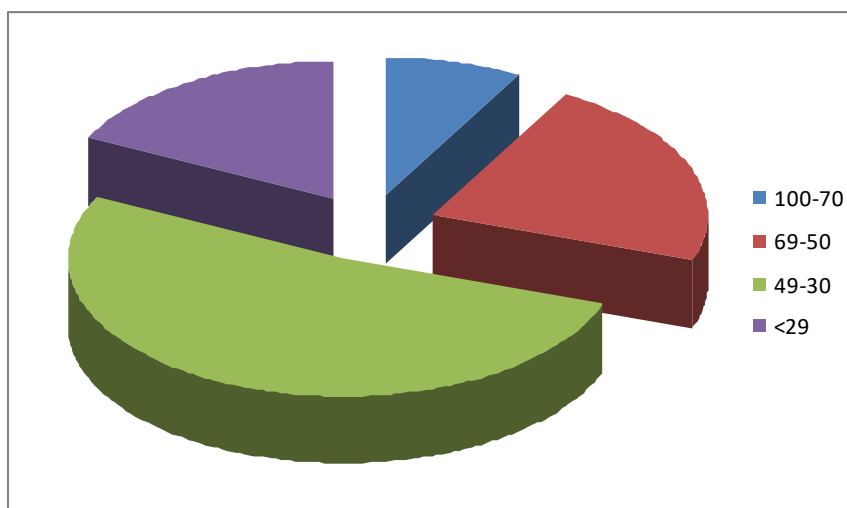
3.2 Vyhodnocení průzkumu a identifikace problematických oblastí

Po vyhodnocení všech získaných odpovědí jsme rozdělili účastníky výzkumu do tří skupin na základě úspěšnosti řešení. Výsledky většiny studentů byly průměrné až podprůměrné. Téměř 70 % získaných odpovědí z předložkových kvízů odpovídalo méně než 50% úspěšnosti. Polovina z dotazovaných (33 studentů) tak uvedla správnou odpověď u méně než poloviny zadaných příkladů. Minimum studentů (8) dosáhlo výborné hranice úspěšnosti.

Z celkového souboru dosáhlo velmi dobré úspěšnosti 30 % dotazovaných.

Z hlediska struktury kvízu a úspěšnosti správných odpovědí v jednotlivých cvičeních nás naše zjištění příliš nepřekvapila. Úspěšnější byli respondenti ve cvičeních typu multiple choice, která umožňují výběr odpovědi z nabízených variant, zatímco v doplňovacích cvičeních se studenti opírají jen o své jazykové znalosti a případně také dovednosti jazykového odhadu. Celkově si studenti nejlépe vedli v prvním cvičení typu multiple choice, nejméně správných odpovědí jsme zaznamenali u doplňovacího cvičení zaměřeného na předložková slovesa.

Hranice úspěšnosti (%)	Počet studentů (absolutní četnost)	Počet studentů (relativní četnost v %)
100-70	5	8
69-50	14	22
49-30	33	52
<29	11	18
	63	100

3.2.1 Vyhodnocení cvičení typu multiple choice

Jak již bylo uvedeno, v těchto cvičeních jsme se zaměřili na dovednosti užití předložek, výlučně jednoduchých, v substantivních a adjektivních vazbách. Zadání prvního cvičení tvořily otázky v neformální, konverzační angličtině. Studentům byly nabídnuty 4 varianty odpovědí. Zadání druhého cvičení tvořily idiomatické předložkové vazby a studenti vybírali rovněž ze 4 variant odpovědí. Uvádíme zde příklady, v kterých studenti nejvíce chybovali včetně všech nabízených odpovědí. Správná odpověď je vyznačena kurzívou. Pro usnadnění analýzy a interpretace výsledků jsme příklady doplnili českým překladem.

Jedna z nejfrekventovanějších chybných odpovědí v prvním příkladu uváděla předložku *to* ve vazbě s adjektivem *characteristic*. Jedná se o poměrně běžnou chybu českých studentů anglického jazyka, podobně jako ve vazbě *typical of*, které se dopouští pravděpodobně pod vlivem mateřského jazyka, neboť adjektiva *charakteristické* a *typické* tvoří v češtině pádovou vazbu s akuzativem. Naopak v druhém příkladu mohli studenti využít dovednosti jazykového transferu, neboť v angličtině i češtině shodně používáme pádovou vazbu s dativem ve frázi *be blind to/ být slepý k něčemu*. Získali jsme však řadu chybných odpovědí, které uváděly předložku *on*. Můžeme se domnívat, že příčinou chyb mnohdy může být nedostatečné pochopení smyslu věty, zde přichází v úvahu záměna se substantivní vazbou *opinion on*. Anglickému předložkovému slovesu *congratulate on* odpovídá v češtině sloveso *blahopřát/gratulovat* ve vazbě s dativem, pokud studenti toto předložkové anglické sloveso bezpečně neznají, volí nejčastěji chybně předložky *about* nebo *in*.

- Which foods and drinks are characteristic **WITH- FROM- OF- TO** people in your country?
Jaké potraviny a nápoje jsou charakteristické pro lidi v tvé zemi? /Jaké jsou charakteristické potraviny a nápoje pro obyvatele tvé země?
- Are politicians in your country blind **IN- WITH- TO- ON** public opinion?
Jsou politici v tvé zemi slepí k veřejnému mínění?
- Have you ever offered anybody congratulations **ON- ABOUT- FROM- IN** passing a test?
Už jsi někomu blahopřál ke složení zkoušky?

Druhé cvičení s výběrem z nabízených odpovědí testovalo znalosti idiomatických předložkových frází zahrnujících například také konektory. U prvního příkladu patřily mezi nejčastěji uváděné odpovědi výrazy *situation* a *case*. Tato substantiva se však pojí s předložkou *in* (*in any case*). V druhém příkladě nejčastěji studenti chybně volili odpověď *collaboration*. Toto substantivum v angličtině ale vytváří víceslovnou předložku *in collaboration with*, naopak předložkové sloveso *dispute* v angličtině (přít se, hádat se, dohadovat se) se váže s předložkami *over* nebo *about*, které se vyskytují i ve víceslovné předložce (*být ve sporu ohledně, kvůli něčemu / be in dispute over*). Poslední uváděný příklad je idiomatický, je tedy obtížné zvolit správnou odpověď, nedisponuje-li student širokou slovní zásobou včetně kolokací a idiomatických výrazů.

- It's too late to phone Jill at work, at any **CASE- TIME- SITUATION- RATE**.
- *V každém případě je příliš pozdě volat Jill do práce.*

- The union and the management are in **ADVANCE- PRACTICE- COLLABORATION- DISPUTE-** over working conditions.
- *Odborová organizace a vedení firmy (management) se přou o pracovních podmínkách.*

- I'm afraid that this incident could put your career here **BEYOND A JOKE- IN JEOPARDY- IN EARNEST- AT FAULT**
- *Obávám se, že tato událost by mohla tvou kariéru tam ohrozit.*

3.2.2 Vyhodnocení doplňovacích cvičení

První z doplňovacích cvičení bylo zaměřené na substantivní a adjektivní vazby. Nejčastěji uváděné chybné odpovědi jsou uvedeny v závorkách a správné odpovědi jsou psány kurzívou. V prvním případě jde o vliv češtiny v genitivním pádovém vztahu *alternativa plánu*. V angličtině je ale správné v tomto ekvivalentním výrazu použít předložku *to* nebo *for*. Podobně v češtině říkáme *mít dojem / nabyt dojmu*, angličtina používá analytický předložkový tvar *be under the impression*. Substantivum *obdiv* se v češtině pojí s dativem (*obdiv k/e, vůči někomu*), v angličtině existuje vazba s předložkou *for*, použití předložky *towards* sice naznačuje směr, v angličtině je však předložka *for* nositelem akuzativního vztahu (podobně jako *admire sb.*) V posledním uváděném případě došlo k nesprávnému užití předložky *at* v časovém významu. V angličtině je třeba rozlišovat mezi časovými údaji, neboť pro popis

delších časových úseků je vyhrazena předložka *in*, což platí pro náš příklad. Předložka *at* se naopak vztahuje ke kratším, časově omezeným obdobím, bodům.

- The minister stated that no real alternative **TO (OF)** the plan existed.
- *Ministr uvedl, že neexistuje žádná reálná alternativa plánu.*

- I was **UNDER (OF)** the impression that you liked Indian food.
- *Měl jsem dojem, že ti indické jídlo chutnalo.*

- Helen had great admiration **FOR (TOWARDS)** her history teacher.
- *Helena měla velký obdiv ke svému učiteli dějepisu.*

- The favourite dropped out of the race **IN (AT)** the early stages.
- *Favorit vypadl na samém začátku etapy.*

Druhé doplňovací cvičení bylo nejdelší a sestávalo z 15 příkladů. Testovalo výlučně znalosti předložkových sloves a jeho úspěšnost byla ze všech cvičení nejnižší. Uvádíme zde věty, ve kterých se dopustila chyb většina respondentů. Správné odpovědi jsou uváděné kurzívou a chybné odpovědi jsou v závorkách. Nejprve uvádíme příklady předložkových sloves. V prvních třech příkladech se studenti dopustili interferenčních chyb u předložkových sloves, která je možné zařadit mezi jazykové prostředky odborného, formálního stylu.

Můžeme usuzovat, že chyby mohou také pramenit z nedostatečného pochopení smyslu z důvodu omezené slovní zásoby. V prvním příkladu někteří respondenti zaměnili dvě předložková slovesa *apply for* (ucházet se o něco, podat přihlášku) a *apply to* (vztahovat se k něčemu, týkat se). Následující dva příklady jsou zajímavé ze sémantického hlediska. Jedná se zde nejprve o vyjádření příčiny v předložkovém slovese *stem from* (být příčinou něčeho, pramenit z) a dále vyjádření shody v slovese *coincide with* (shodovat se s něčím, kolidovat). V těchto případech bylo jistě možné uhodnout správnou předložku na základě kontextu, zkušeností a využití jazykového transferu, neboť předložka *from* je jedním z hlavních prostředků pro vyjádření příčiny a čeština disponuje infinitivy a substantivy *kolidovat s*, *shoda s/souhlasnost s/ coincidence/ časový souběh s* odpovídajícími anglické předložce *with*.

- I'm afraid that the parking regulations apply **TO (FOR)** everyone, sir.

- *Parkovací předpisy, bohužel, platí pro všechny (se týkají všech), pane.*
- The problem stems **FROM (IN)** the government's lack of action.
- *Ten problém pramení z nečinnosti vlády.*
- This year's conference coincided **WITH (TO)** two other major conventions.
- *Letošní konference kolidovala s / se kryla s dalšími dvěma důležitými konferencemi.*

Poslední tři příklady ilustrují typologické rozdíly ve skladbě angličtiny a češtiny. Při porovnání překladů vidíme, že předložky jsou v češtině nahrazeny syntetickými gramatickými tvary a větnými členy, znalost slovesné reky je zde tedy nutná.

- When I asked Jean, she hinted **AT (ABOUT)** the chance of a promotion for me.
- *Když jsem se Jean zeptal, naznačila možnost mého povýšení.*
- I pleaded **WITH (TO)** John to change his mind, but he wouldn't listen.
- *Velmi jsem Johna prosil, aby změnil názor, ale nechtěl o tom ani slyšet.*
- I really prefer just about anything **TO (RATHER)** watching television.
- *Skutečně raději dělám cokoli jiného, než koukám na televizi.*

4 Písemná zkouška z překladu u studijního oboru Cizí jazyky pro komerční praxi

Následující část se zaměřuje na analýzu nejčastějších chyb při použití anglických předložek, jak se objevily v pracích studentů při překládání českých textů do angličtiny. Do analýzy byly zařazeny texty ze zkoušky z překladu z akademického roku 2016/17 a 2017/18. Zkouška z překladu v letním semestru zakončuje předmět Překlad v komerční praxi angličtina, který se vyučuje ve třetím ročníku. Od studentů se tedy očekává již poměrně slušná znalost angličtiny na úrovni B2. Hlavním požadavkem na překlad českého textu do angličtiny je, že studenti musí přeložit text bez závažnějších chyb, které by způsobily změnu významu nebo jeho posun. Dalším kritériem je samozřejmě jazyková správnost. Studenti by se měli vyvarovat základních gramatických nedostatků. Měli by být rovněž schopni použít odpovídající jazykový registr a nakonec se hodnotí i chyby v pravopise (spellingu) a interpunkci.

Studenti překládají anglický a český text. Texty jsou přejeté z běžných zdrojů, dnes především internetových a z hlediska obsahu nebo jazyka neupravovaných. Jsou však vždy zkrácené, protože délka textů je limitována časovými omezeními při zkoušce. Čas určený na zkoušku – na překlad obou textů do druhého jazyka – je sto minut.

Rozsah překládaných anglických textů se pohybuje v rozmezí 210 až 260 slov, rozsah českých textů bývá v průměru o něco kratší – 180 až 230 slov, protože pro většinu studentů je překlad z rodného do cizího jazyka obtížnější.

Studenti mají k dispozici dvojjazyčné slovníky, mohou používat slovníky tištěné i online. To závisí na jejich volbě a vybavení příslušné učebny. Nejčastějšími zdroji anglických textů je online zpravodajství a články nalezené na stránkách BBC a britských novin, jako jsou *The Guardian*, *The Economist*, *The Telegraph* nebo případně *Radio Prague*.

Výchozími zdroji v češtině bývají online zpravodajství jako *iDnes.cz*, *E15*, *Novinky.cz*, *iHned.cz*, *Euro.cz* nebo jejich tištěné verze.

Z hlediska stylu jsou texty nejčastěji psané ve stylu žurnalistickém nebo populárně vědeckém. Po obsahové i jazykové stránce jsou texty průměrně náročné, srozumitelné běžnému čtenáři. Způsob zpracování je vždy výkladový, popularizační. Nejedná se o specifické odborné texty. Překlad takových materiálů vyžaduje detailnější seznámení s tématem i s používanou slovní zásobou a terminologií. Tyto požadavky není možné splnit v rámci nastavení písemné zkoušky.

Vzhledem k oboru Cizí jazyky pro komerční praxi se texty zaměřují především na nejruznější ekonomická témata včetně vzdělávání a ekologie.

V následující analýze bylo použito celkem 108 překladů. Zkoumaly se pouze překlady česky psaných textů do angličtiny. Jedná se o překlad pěti různých textů, v každém akademickém roce byly použity tři různé zdroje. Jedna skupina překladů nebyla zařazená do výzkumu.

Při překládání nelze očekávat, že každý student použije zcela stejnou formulaci. I překlad odborných textů, založených na logicky či chronologicky uspořádaných faktech a informacích, se může ve výběru slov a frází v mnohem odlišovat v závislosti na výběru synonym a jejich organizaci do vět.

Následující příklady představují nejčastější typy chyb v souvislosti s předloškami, které bylo nutno v textu vyjádřit – přeložit a kterých se dopouští velká část studentů. Použití

nesprávné předložky přitom může změnit význam překládaného celku nebo přinejmenším, zejména v odborném stylu, vyvolat nejistotu, zda byla myšlenka správně pochopena.

„V angličtině, která ztratila téměř všechny pádové koncovky, jsou předložky jedním z nejdůležitějších prostředků vyjadřování vztahů mezi větnými členy. Větná funkce předložkových výrazů vyplývá z obsahového významu předložek. Jméno spojované s předložkou vyjadřuje osobu nebo věc, na kterou se obsahový význam předložky vztahuje nebo na které se projevuje. Předložky tvoří tak se jménem pojmový celek a samostatně, bez spojení se jmény, se nevyskytují. Svědectvím toho je, že táž předložka má různé významy, teprve spojením s určitým jménem nabývá předložka jednoznačného smyslu.“ (Hais 1975: 229)

4.1 Nejčastější chyby při použití předložek v překladech z češtiny do angličtiny

Nejčastějším problémem ve studentských pracích je zdánlivě jednoduchý překlad předložky ‚o‘, která následuje po slovesech typu ‚*zvyšovat se o*, ‚*růst o*‘ a jejich antonym ‚*klesat o*, ‚*snižit se o*‘ a všech možných synonym. Angličtina nabízí celou řadu možných překladů – ‚*increase*, ‚*decrease*, ‚*fall*, ‚*grow*, ‚*drop*, ‚*rise*, ‚*go up*, ‚*go down*‘ atd. Takové výrazy jsou právě v ekonomických textech velmi časté, protože hlavním tématem bývá, jak hospodářství, výroba, určité odvětví roste, zvyšuje se nebo naopak klesá, snižuje se.

Tento význam v češtině vyjádřený předložkou ‚o‘, tedy případ, kdy slovesný děj popisuje změnu, nikoli počáteční nebo koncový stav, se v angličtině překládá předložkou ‚by‘.

Příklad: *zvýšit se o*, *snižit se o* - *increase by*, *fall by*

Studenti tu často dělají chybu, že zaměňují významy a používají předložku ‚to‘. Tato vazba má ovšem jiný význam, označuje konečný cíl, stav.

Příklad: *increase to*, *drop to* - *zvýšit se na*, *poklesnout na*

Další předložkou, již studenti používají, je doslovný překlad z češtiny - př. ‚*zvýšit se o*‘ - **increase about*. Objevuje se i předložka ‚of‘. Zde jsou studenti zřejmě ovlivněni vazbou podstatného jména. Vazba ‚*an increase of*‘ je běžná a používá se právě, pokud následují čísla či procenta. V ostatních případech se podstatné jméno *the increase* pojí s předložkou ‚in‘.

Překládaná věta:*spotřeba slazených nápojů klesla o 12 procent...*

.....*consumption of sweet drinks fell/dropped by 12 per cent...*

Překládalo 19 studentů. Deset z nich použilo předložku ‚by‘ s různými ekvivalenty. Devět studentů použilo jinou předložku - **fall /rise about, of, around*.

Obdobně u většiny nesprávně použitých předložek je zřejmé, že studenti doslova překládají českou vazbu. Chyby jsou poměrně časté, i když se jedná o velmi běžná slovesa a fráze, se kterými se už museli mnohokrát setkat.

Překládaná věta:*a je nutné s daněmi počítat*...

...*and it is necessary to count on taxes*...

Překládalo 22 studentů. Třináct z nich použilo výraz **count with sth* , **count with taxes*. Jeden student použil bezespojkovou vazbu **count taxes* .

Překládaná věta:*továrny zareagovaly na nízkou poptávku*...

...*factories reacted/responded to the low demand*....

.....*rychlá reakce na poptávku zákazníků*.

....*a quick response / reaction to the customers' demand*

Překládalo 22 studentů. Deset z nich použilo výraz **to react/respond on, reaction on, for, at, of*.

Překládaná věta:*mléčné nápoje díky obsahu vápníku*...

...*milk drinks thanks to the calcium content*...

Překládalo 19 studentů. Tři z nich použilo pouze výraz *,thanks'* - **thanks the calcium content*. Zde je chyba zřejmě způsobena používáním slova *,thank'* v idiomatických vazbách jako *,thank heaven, thank goodness'*.

Překládaná fráze: ... *vedl server BBC, BBC uvádí*...

According to BBC.....

Překládalo 19 studentů. Tři z nich použilo pouze výraz **according BBC*. V tomto případě se zřejmě jedná spíše o nesprávnou znalost předložky či o nepozornost a nedostatečnou závěrečnou kontrolu překladu.

Překládaná fráze: ... *podle odborníků, podle statistiky*...

.....*according to experts, according to statistics*...

Překládalo 23 studentů. Tři z nich použili výraz **due to statistics, due to experts*. V tomto případě se zjevně jedná o nesprávnou znalost významu předložky.

Hojně se vyskytuje i záměna dvou vazeb a předložky u slovesa *,to face'*. Studenti znají vazbu *to be faced with sth*, případně frázové sloveso *,to face up to sth'*, které jsou velmi časté, a následně pak používají předložku *with* i se slovesem v aktivním rodu **to face with* nebo pouze **to face to*.

Překládaná věta: *...lidé...jsou vystaveni nadměrnému stresu...*

..... people...face excessive stress...

Překládalo 21 studentů. Čtyři z nich použili výraz **face with stress* nebo **face to stress*.

Nesprávné použití předložky nepatří k nejdůležitějším chybám u písemného překladu. Přesto je zjevné, že chyby se pravidelně objevují, a to často u vazeb a frází, které jsou zcela běžné. Mimoto studenti mají k dispozici slovníky a nebylo by obtížné si správnost použití předložky ověřit. Výsledky analýzy však spíše nasvědčují tomu, že studenti předložkové vazby nepovažují za příliš důležité a předpokládají, že přeložená informace i s nesprávně použitou předložkou bude srozumitelná a nijak neovlivní výsledek sdělení.

5 Doporučení pro výuku

Ačkoliv každá předložka v angličtině má svůj význam, neexistují pravidla, která by určovala, jaké předložky se pojí s určitými slovy, je tedy třeba vést studenty ke studiu předložkových vazeb jako samostatných sémantických jednotek.

Na základě analýzy našeho předložkového průzkumu můžeme zformulovat následující doporučení pro následnou modifikaci obsahu výuky.

- znalosti studentů v oblasti předložek a dovednosti jejich užití na úrovni B2 dle SERRJ jsou spíše průměrné až podprůměrné
- je vhodné nejprve upevnit základní znalosti v této oblasti s využitím přiměřených studijních materiálů, které neobsahují příliš obtížnou slovní zásobu
- vést studenty ke studiu substantivních a adjektivních vazeb
- rozvíjet znalosti slovtvorných procesů
- rozvíjet dovednosti jazykového transferu

- upozorňovat na interferenční chyby v oblasti užití předložek
- s ohledem na hlavní zaměření oboru CJKP, který se orientuje na aplikovanou lingvistiku, věnovat zvláštní pozornost předložkovým slovesům charakteristickým pro akademický diskurz

Literatura:

- 1 Dušková, Libuše (1994): *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. Praha: Academia.
- 2 Hais, Karel (1975): *Anglická mluvnice*. Praha: SPN.
- 3 Klégr, Aleš (2002): *English Complex Prepositions of the Type In Spite Of and Analogous Sequences. A Study and Dictionary*. Praha: Karolinum.
- 4 Quirk, Randolph et al. (1985): *Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- 5 Swan, Michael (1996): *Practical English Usage*. OUP.
- 6 Vince, Michael (1994): *Advanced Language Practice*. Heinemann.
- 7 Particles in Conversation Question (online) <http://a4esl.org/q/j/tp/mc-particle2.html>